

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Sofia Kullman
Juridikenheten

Yttrande
2024-05-23

Dnr
RAÄ-2024-899
Klassificering
1.5.2

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Inskränkningar i upphovsrätten (SOU 2024:4)

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet föreslår att de inskränkningar som tar sikte på kulturarvsinstitutioner ändras på så sätt att alla arkiv som är tillgängliga för allmänheten omfattas (se 16 § andra stycket, 16 a § och 16 f § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk).

Eftersom kulturarvsinstitutionernas samlingar ofta innehåller icke-offentliggjorda verk som lämnats in av rättshavare för att komma allmänheten och forskningen till godo anser Riksantikvarieämbetet inte att rekvisitet offentliggjord bör ingå i inskränkningen som tar sikte på forskning på kulturarvsinstitutionernas samlingar (se 16 f § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk).

I övrigt har Riksantikvarieämbetet, utifrån de aspekter myndigheten har att beakta, endast mindre språkliga synpunkter på de förslag som utredningen lägger fram.

Synpunkter

Avsnitt 10.7 Kulturarvsinstitutionernas användning

När det gäller de inskränkningar som tar sikte på kulturarvsinstitutioner anser Riksantikvarieämbetet att avgränsningarna av vilka institutioner som omfattas bör vara så likartade som möjligt i de föreslagna bestämmelserna. När det gäller arkiv varierar dock vilka typer av aktörer som omfattas. De föreslagna bestämmelserna i 16 § första stycket och 16 e § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk omfattar alla typer av arkiv, medan 16 § andra stycket samma lag i dagsläget endast omfattar statliga och kommunala arkivmyndigheter. Den nya föreslagna 16 f § får samma avgränsning som 16 § andra stycket.

För Riksantikvarieämbetets del medför de föreslagna begränsningarna att Vitterhetsakademiens arkiv, som myndigheten förvaltar, inte kan använda inskränkningarna i 16 § andra stycket eller 16 f §, medan Vitterhetsakademiens bibliotek, som myndigheten också förvaltar, däremot omfattas av samtliga inskränkningar för kulturarvsinstitutioner. Båda dessa verksamhetsgrenar syftar till att ge allmänheten och

---

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby

www.raa.se
registrator@raa.se
Vxl 08-5191 80 00

Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

 Sofia Kullman
 Juridikenheten

forskare tillgång till kulturarvsinformation. Den bestämmelse i infosocdirektivet som inskränkningarna i 16 § andra stycket och 16 f § bygger på ställer inte heller upp några kvalificerande krav i fråga om arkiv.

Att använda sig av begreppet "arkivmyndighet" för att avgränsa vilka institutioner som ska omfattas förefaller enligt Riksantikvarieämbetets mening något märkligt. Definitionen är hämtad från 7 § arkivlagen (1990:782) enligt vilken det ska finnas arkivmyndigheter för den statliga och kommunala förvaltningen för tillsyn av de som omfattas av arkivlagens regler. Att de föreslagna inskränkningarna skulle ta sikte på just tillsynsfunktionen förefaller inte rimligt. Syftet med inskränkningarna är snarare att ge forskningen och allmänheten bättre tillgång till verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar. Det förefaller därför enligt Riksantikvarieämbetets mening som lämpligare om avgränsningen omfattade "arkiv som är tillgängliga för allmänheten" eller "arkiv hos statliga och kommunala aktörer som är tillgängliga för allmänheten".

Arkiven i hela kulturarvssektorn fyller en viktig funktion genom att stå för en beständig information. I ett samhälle där det kan vara svårt att lita på att den information man får inte är deep fakes eller har förvanskats är det särskilt viktigt att det finns institutioner där man kan finna information som inte har ändrats sedan den fastställdes. Att arkiven har möjlighet att förvalta och organisera sina samlingar, tillgodose lånesökandes behov, använda läsapparater, underlätta för forskningen med mera, är alltså av stor vikt.

Avsnitt 10.12 Offentligt framförande

I 16 f § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk föreslår utredningen en omarbetning av nuvarande 21 § baserad på artikel 5 a i infosocdirektivet, som bland annat innebär en utvidgning så att även museer omfattas. Samtidigt föreslår utredningen att begränsningen till verk som är offentliggjorda ska behållas. Tidigare i utredningen, under avsnittet om nyhetsrapportering, resonerar utredningen om när ett verk ska anses offentliggjort. Utredningen redogör för att det har betonats under utredningens arbete att offentliggöranderätten har betydelse sedd som en del av upphovsmannens ideella rätt och för den konstnärliga integriteten (s. 190).

I kulturarvssektorn förekommer det att arvingar till uphovspersoner lämnar in material till museer och arkiv, med syftet att det ska komma allmänheten och forskningen till godo. Sådant material är inte alltid offentliggjort sedan tidigare. Samlingarna hos till exempel ett museum kan alltså bestå av mängder av material som inte är offentliggjort och där skyddstiden inte har löpt ut ännu. För att inskränkningen ska få sin ändamålsenliga verkan blir det problematiskt att behöva sortera ut allt material som har lämnats in av välmenande arvingar, som inte skulle ha något emot att det forskades på materialet. Den bestämmelse i infosocdirektivet som den föreslagna inskränkningen bygger på innehåller inte något sådant krav på att verken ska vara offentliggjorda. Det är svårt att se att ett verk som kommit till en kulturarvsinstitutionens samlingar mot någon rättshavares vilja och som användes i ett forskningsprojekt skulle kunna leda till sådan skada för rättshavaren att all annan

 Sofia Kullman
 Juridikenheten

forskning på inlämnat material bör stå tillbaka. Riksantikvarieämbetet anser därför att rekvisitet "offentliggjord" bör tas bort.

Avsnitt 10.16 Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m.

Skillnaden mellan 25 d § fjärde stycket och 25 e § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är svår att förstå. En närmare förklaring saknas i avsnitt 10.16. Utredningen resonerar kring att både artikel 5.e och 5.f i infocodirektivet kan vara tillämpliga. Som läsare funderar man över varför dessa båda inskränkningar, som har fått en snarlik utformning, inte samsas i en och samma bestämmelse.

Att ändra rubriken från "Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m." till "Användning i offentliga verksamheter m.m." skapar en otydlighet. "Användning i offentliga verksamheter" leder tanken till att inskränkningarna handlar om hur man får använda upphovsrättsligt skyddat material i offentliga verksamheter, men det är bara 25 b och c §§ som tar sikte på sådana inskränkningar. Övriga bestämmelser som omfattas av detta avsnitt handlar snarare om hur allmänheten får använda material som har förekommit hos offentliga aktörer. Riksantikvarieämbetet förordar därför att den befintliga rubriken behålls.

Avsnitt 11 En ny inskränkning för forskning

Riksantikvarieämbetet anser att man bör ha ett mer konsekvent sätt att hänvisa till begreppet kulturarvsinstitutioner i lagtexten. I den nya föreslagna inskränkningen 15 d § förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk används begreppet "kulturarvsinstitutioner" för att ange vilka institutioner som omfattas. Utredningen hänvisar till att man av rubrikerna i lagen och de bestämmelser som finns kopplat till rubrikerna kan förstå vilka institutioner som avses med uttrycket. Detta kan ifrågasättas, eftersom exempelvis vilken typ av arkiv som omfattas varierar väldigt mycket. Att alla andra bestämmelser som tar sikte på kulturarvsinstitutioner, vilka i och med de nya förslagen blir totalt sex olika paragrafer, innehåller en uppräkningslista av vilka dessa kulturarvsinstitutioner är, gör att den här föreslagna formuleringen sticker ut. Riksantikvarieämbetet anser att man även i denna bestämmelse bör skriva ut i klartext vilka aktörer som omfattas av inskränkningen.

Övrigt

I övrigt vore det önskvärt om man i en kommande översyn av lagen (1960:729) om upphovsrätt till konstnärliga och litterära verk gjorde om strukturen för lagen, som utredningen också har uppmärksammat på sidan 383. Det är väldigt många paragrafer som har behövt läggas till genom åren, och att man är uppe på en 26 q § talar sitt tydliga språk.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Yttrande
2024-05-23

Dnr
RAÄ-2024-899
Klassificering
1.5.2

Sofia Kullman
Juridikenheten

Detta beslut har fattats av vik. riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av verksjuristen Sofia Kullman. Även vik. överantikvarien Eric Fugeläng, tf. avdelningschefen Tord Klafver och chefsjuristen Maria Westergren har varit med om den slutliga handläggningen.

Kopia till:
Kulturdepartementet
clara.cederberg@regeringskansliet.se